TARÎKAT PÎRLERİ ve TARÎKATLERİ: ŞÂŽELÎLİK VEYA ŞÂŽELİYYE (1)

A) Pîri: Ebû'l-Hasan Alî ibn Abdullah ibn Abdu'l-Cebbâr eş-Şerîf ez-Zarvilî
(593-656/1196-1258)

Bazılarına göre 593 (1196/1197'de Septe civârında Gamâra'da doğdu. Başka rivâyetlere göre ise Tunus'ta Cebel az-Zafran civarında bulunan bir yer olan Şâzele'de doğdu. Herhalde ez-Zarvilî nispeti, bir Faslı menşei gösterir. Fakat müritleri onun soyunu, aşağıdaki soy kütüğüyle, Hasan üzerinden Hz. Peygamber'e çıkarırlar:

Ebû'l-Hasan Alî eş-Şâželî— ibn Yusuf—ibn Abdu'l-Cebbâr— ibn Temîm— ibn Hürmüz— ibn Hâtem— ibn Kusayy— ibn Yûsuf— ibn Yûşa'— ibn Vard —ibn Battâl Alî— ibn Ahmed— ibn Muhammed— ibn Îsâ— ibn Muhammed— ibn Hasan— ibn Alî ibn Ebî Tâlib.

Şaželî, gençliğinden itibaren büyük istekle kendisini okumaya verdi. Bundan dolayı bir göz hastalığına yakalandı, belki de kör oldu. Bunun üzerine kendini tasav-vufa verdi. Cüneyd-i Bağdâdî ve Yemenli Muhammed ibn Alî ibn Hirzihim'in görüşlerini benimsedi. Fas'lı mutasavvıf Abdu's-Selâm ibn Ma-şîş'in etkisiyle görüşlerini yaymak üzere Tunus'a gitti.

Tarîkatçılığı ve halk üzerindeki etkisi dolayısıyla takibata maruz kaldığı için İskenderiye'ye sığındı ise de halk arasındaki şöhret ve itibarı gittikçe arttı. Özgeçmişini yazanlara göre Şâželî evinden çıkınca çevresini kalabalık sarardı. Birçok kez hacca gitti. Son haccında Yukarı Mısır çölünü geçerken Homeysırâ'da öldü (656=1258).

Büyük hürmet gören ve ziyâretgâh olan türbesi üzerinde bir Memlük sultanı tarafından bir kubbe yükseltilmiştir.

B) Tarikati: Şâzelî'nin hayat tarzı, bir şeyh, gezgin veya kararsız ve düşünür hayatı ile Allah ile sürekli birleşmeyi, ebedî vecd ve istiğrâkı arayan bir dindar insanınki gibidir.

Şeyhinin kim olduğunu soran birine: “Evvelce Abdu’s-Selâm ibn Maşîş idi. Şimdi ise beşi göksel, beşi de yersel olan on denizden su alırım” cevabını vermiştir (Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü: 2/312).

Kendisi müritlerine, Allah için fânî varlıklardan geçmeyi her zaman ve yerde ibâdeti tavsiye ediyor, tasavvufu öğretiyordu. Tarikatı gösterişten, biçimsel tarikat kurallarından ve riyâdan uzak idiler. Birçok müritleri arasında Mısır’dakilerin en ünlüleri Tâcu’d-dîn ibn ‘Atâullah el-İskenderî ve Ebû’l-‘Abbâs el-Mursî idiler. Kuzey Afrika’da tasavvuf mensuplarının çoğu, onun yolunu benimsemişlerdir.

(devamı yarın..)